

ผังชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม กรณีศึกษา ต.เวียงคูก จ.หนองคาย

Rural community planning for cultural and ecological tourism,

Case study: Wiangkhuk, Nong khai

ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประชากรในประเทศมากกว่าร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีการท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจหลักของประเทศ ประชากรของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรซึ่งมีคุณภาพชีวิตไม่สูงที่อาศัยอยู่ในชนบท ชุมชนในชนบทจึงเป็นที่ที่ซึ่งเกษตรกรใช้เวลาของชีวิตส่วนใหญ่ดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ ดังนั้นจากมุมมองของการพัฒนาที่ยั่งยืน และจากพื้นฐานความเป็นไปที่แท้จริงของชุมชนชนบท จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของชนบท เพื่อเป็นหลักประกันที่สำคัญอันหนึ่งที่จะช่วยให้เกษตรกรไทยมีสภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัยที่เหมาะสมกับกาลสมัยและระบบนิเวศวิทยาทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกทางวัฒนธรรม เพื่อให้คนในชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรทางนิเวศวัฒนธรรมที่มีอยู่รอบตัวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการผสมผสานเข้ากับการวางแผนชุมชนในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเองด้วยช่องทางต่างๆ อันจะเป็นการช่วยเร่งรัดให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ทันกับยุคสมัยและวิถีชีวิตของเกษตรกรในปัจจุบันต่อไป

1. ความเป็นมา

ชนบทของไทยตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ไม่ได้ได้รับการใส่ใจพัฒนาเท่าที่ควรจะเป็น ความเจริญจึงกระจุกตัวอยู่เฉพาะในเมืองใหญ่ ภาคอุตสาหกรรมและบริการในระบบเศรษฐกิจไทยสมัยใหม่ เจริญเติบโตอยู่บนความเสื่อมถอยของภาคเกษตรกรรม¹ ข้อมูลจากการสำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2536 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยมีผู้ทำการเกษตรทั้งสิ้น 5,654,769 ราย มีครัวเรือนลูกจ้างเกษตรกรจำนวน 534,130 ครัวเรือนและมีสมาชิกไปเป็นลูกจ้างทำงานเกษตรทั้งสิ้น 1,004,349 คน และเป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ทำการเกษตรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99) อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล²

มโนภาพของชนบทในความคิดของคนในสังคมไทยปัจจุบัน จึงมักจะหมายถึง สังคมเกษตรกรรมที่มีสภาพแวดล้อมซึ่งไม่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ การศึกษา การอยู่อาศัยทั้งในด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ชั้นพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา สุขอนามัย การสุขภาพต่าง ๆ เป็นต้น เกิดการบัญญัติศัพท์ว่าเป็น “รากหญ้า” สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติในด้านลบของคนในสังคมเมืองต่อสังคมและผู้คนในชนบท จากนโยบายของรัฐที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจไปยังชนบท โดยการจัดตั้งให้มีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ในทั่วทุกพื้นที่ของประเทศไทยในระยะไม่กี่ปีมานี้ ปัจจุบันองค์กรท้องถิ่นดังกล่าวในภาพรวมยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน และยังไม่มีความเห็นหรือวิธีการพัฒนาที่เป็นมาตรฐานร่วมกัน รวมถึงการพัฒนาดังกล่าวอาจจะไม่ได้เกิดจากความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของชุมชน

¹ Keyes, 1987:154 ใน สุริยาและคณะ, 2538, น.13

² “มีเกษตรกรเกือบ 6 ล้าน” เดลินิวส์ 14 พฤศจิกายน 2536

ในสายตาของชาวต่างชาติ ประเทศไทยในศตวรรษที่ผ่านมาได้รับสมญาต่างๆ มากมาย เช่นเป็น "ดินแดนแห่งรอยยิ้ม" "เวนิชตะวันออก" และอื่นๆ ที่เป็นชื่อที่รู้จักกันดีของโลก ในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยคือต้นทางของการผลิตข้าวหอมดอกมะลิที่มีชื่อเสียงเป็นอันดับหนึ่งของโลก ศูนย์กลางของกิจกรรมพุทธศาสนาของโลก อย่างไรก็ตามเช่นเดียวกับหลายประเทศกำลังพัฒนา ประเทศไทยต้องเผชิญหน้ากับปัญหาที่ยากลำบากที่สุดในการแก้ไข ซึ่งก็คือปัญหาความยากจน³ ของประชากรซึ่งก็คือเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศ

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาพื้นที่ที่ทุกประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศที่สามต้องเผชิญ ความยากจนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่น⁴ ปัญหาสังคม ปัญหาเศรษฐกิจ และการเมืองตามมา การไร้ทิศทางของการพัฒนาประเทศและพื้นฐานทางคุณธรรมในสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นความล้มเหลวในการพัฒนาชนบทตั้งแต่เริ่มการปฏิวัติเขียว (Green Revolution)⁵ หรือการส่งเสริมการปลูกพืชเชิงเดี่ยวตั้งแต่เมื่อประมาณ 40 ปีเป็นต้นมา ดังนั้นหากไม่แก้ปัญหาคความยากจนแล้ว ประเทศชาติก็จะประสบกับปัญหาความยุ่งยากที่จะตามมานานัปการประการ ดังเป็นที่ประจักษ์ในปัจจุบัน ยากที่จะบรรลุความก้าวหน้าในการพัฒนา การแก้ปัญหาคความยากจนจึงเป็นการแก้ปัญหให้กับคนส่วนใหญ่ของประเทศ

- จากมุมมองของการปกป้องสิ่งแวดล้อมทางนิเวศวิทยา วัฒนธรรมจึงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการ

³ ความยากจนหมายถึงการขาดแคลนสิ่งที่เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข การศึกษา เป็นต้น อันเนื่องจากไม่มีความสามารถทางการเงินที่จะจ่ายได้ ธนาคารโลกและยูเนสโกได้ให้คำจำกัดความของคำว่าความยากจนไว้ดังนี้ ความยากจนหมายถึงคนหรือครอบครัวซึ่งไม่มีความสามารถในการได้รับสภาพแวดล้อมการดำรงชีวิตที่ต่ำที่สุด ส่วนคำว่าระดับที่ต่ำที่สุดนั้นมีความหมายแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ภูมิภาคหรือมุมมองทางด้านประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตามประมาณการว่าสามในสี่ของประชากรที่ถูกจัดว่ายากจนอาศัยอยู่ในชนบท (ที่มา: <http://maps.grida.no/theme/poverty>)

⁴ ในราว พ.ศ. 2530 เคยมีตัวเลขประมาณการว่า ประเทศไทยมีเกษตรกรหรือประชากรในชนบทร้อยละ 70 แต่จากสถิติในปี พ.ศ. 2538 ลดลงเหลือร้อยละ 65 ของประชากรทั้งหมดเท่านั้น (Asiaweek, February 3, 1995 ใน วิทยาและคณะ, 2538:13)

⁵ การปฏิวัติเขียว (The Green Revolution) เกิดขึ้นครั้งแรกในโลกในปี ค.ศ. 1943 หรือประมาณ 60 กว่าปีที่ผ่านมานี้ บิดาของการปฏิวัติเขียว ได้แก่ นักปฐพีวิทยาชาวอเมริกันชื่อ นอร์แมน บอร์ลอก (Norman Borlaug) (ค.ศ. 1914 –2009) โดยเริ่มจากเทคโนโลยีการผลิต เช่นการผสมพันธุ์พืชสัตว์ที่ให้ผลผลิตสูง การใช้สารเคมีชนิดต่างๆ เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ และการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร เป็นต้น ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ เช่นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ตลอดจนสุขภาพอนามัย และระบบนิเวศวิทยาของโลก

จุดเด่นของการปฏิวัติเขียวอยู่ที่การนำเอาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี มาเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตสินค้าเกษตรอย่างได้ผลชัดเจน อย่างเช่นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของพันธุ์ข้าว "มหัศจรรย์" ต่างๆ เป็นต้น แต่จุดอ่อนของมันคือละเลยต่อผลกระทบด้านอื่นๆ เช่นสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา ก็ทำให้เกิดของเสียที่เป็นพิษต่อดิน น้ำอากาศ ตลอดจนปนเปื้อนกับอาหารที่ผลิตซึ่งเป็นพิษต่อผู้บริโภคด้วย(Sale and Foner, 1993)

ในด้านการใช้พลังงานจะพบว่า ระบบการเกษตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ กลับมิได้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นดังที่กล่าวอ้างกันมาแต่ต้น หากแต่เป็นระบบที่ต้องใช้พลังงานในการผลิตมากกว่าในระบบการเกษตรดั้งเดิม ดังนั้นระบบการเกษตรในปัจจุบันจึงใช้ทรัพยากรของโลกอย่างฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดและไม่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้อีก เช่น น้ำมันดิบ ถ่านหินก๊าซธรรมชาติ และแร่ธาตุต่างๆ เป็นต้น (Church, 2005)

พัฒนาสังคม การสร้างสรรค์สังคมที่มีการพัฒนาอย่างเป็นเหตุเป็นผลแล้วมองการเชื่อมต่อกันทั้งระบบ จึงจะทำให้สังคมนั้น ๆ เกิดความมั่นคง และสามารถเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ซึ่งความหมายในที่นี้หากแยกมองเป็นประเด็นสามารถให้คำจำกัดความได้ว่า

- มุมมองเชิงสิ่งแวดล้อม - ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมในระยะยาว
- มุมมองเชิงการเมืองการจัดการ - การมีส่วนร่วมของทุกส่วนในสังคม
- มุมมองเชิงการเงินเศรษฐกิจ - ไม่เกินกำลังความสามารถทางการเงินที่เป็นอยู่ (แต่ไม่ใช่แค่เท่าที่มีอยู่ สามารถกู้ยืมได้ตามกำลังความสามารถที่จะคืนได้)
- มุมมองเชิงโครงสร้างสังคม - สร้างพื้นฐานและศักยภาพที่มั่นคงในทุกระดับโดยเฉพาะระดับชุมชนและครอบครัว

(ที่มา กฎบัตรระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รับรองในที่ประชุมสามัญครั้งที่ 12 ของ ICOMOS ที่ประเทศเม็กซิโก ตุลาคม 1999)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่ถูกมองว่ามีพื้นฐานการพัฒนาที่ล่าช้าลงมาตลอดเมื่อเทียบกับพื้นที่ภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย แต่พื้นที่นี้ยังคงมีศักยภาพสำหรับการพัฒนาที่เห็นได้ชัดเจน เนื่องจากมีทรัพยากรการท่องเที่ยว ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรอื่น ๆ จำนวนมาก ที่สามารถจะนำมาเป็นจุดเด่นในการพัฒนาได้ ในขณะที่เดียวกันชุมชนชนบทยังไม่ได้รับการวางผังผังที่ดี การพัฒนาจึงเป็นในรูปแบบที่แล้วแต่คนในชุมชนจะคิดได้หรือพัฒนาไปตามยถากรรม เกษตรกรในชุมชนเองก็ยังไม่ได้ตระหนักว่าจะทำอย่างไรจึงจะมีวิธีการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต ยิ่งกว่านั้นยังไม่ได้นำสิ่งถึงการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นที่สามารถใช้ได้มาช่วยในการแก้ปัญหาของพื้นที่ เพื่อค้นหาแนวทางใหม่ ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจและวัฒนธรรม อันจะนำมาซึ่งการปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของตนเอง สร้างสรรค์แนวคิดที่หลากหลายขึ้นในการเพิ่มคุณค่าที่มากกว่าทรัพย์สินสมบัติให้กับสังคมที่ตนอยู่อาศัย

ดังนั้นการส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มากใช้ให้มากขึ้น คือแนวทางของการกำหนดนโยบายและการทำงานที่สามารถทำให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นได้เพื่อการแก้ปัญหาความยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ได้รับปรับปรุง เนื่องจากเราไม่ได้ปฏิเสธได้ว่า ทุกคนในทุกสังคมต่างการอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิต วิธีหรือรูปแบบการก่อสร้างในเมืองหรือตะวันตกจึงถูกนำมาใช้ในชนบทไทยอย่างแพร่หลาย แต่เป็นไปอย่างไม่มีระบบ ทำให้สภาพแวดล้อมโดยรวมของแต่ละท้องถิ่นขาดทิศทางในการพัฒนา และถูกมองข้ามความสำคัญ ทั้งในด้านโครงข่ายถนน การกำหนดลักษณะการใช้พื้นที่ การกำหนดรูปแบบของอาคารให้มีลักษณะที่ผสมกลมกลืนกัน การสนับสนุนให้เกิดพื้นที่ทางด้านสนทนาหรือพื้นที่สาธารณะ พื้นที่บำบัดน้ำเสีย การบริหารจัดการทรัพยากร รวมถึงการแยกประเภทขยะ การศึกษาความเป็นไปได้ในการส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานในรูปแบบที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมและวิจัยการสร้างพลังงานจากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พลังงานจากแสงอาทิตย์ พลังงานลม ก๊าซชีวภาพ การปรับปรุงเทคโนโลยีและคุณภาพผลผลิต เป็นต้น

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบัน มีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาและวางผังชุมชนเกษตรกรรมบ้าง แต่ไม่มากและยังไม่ได้มีการกำหนดมาตรฐานหรือลักษณะที่จะนำไปสู่แนวทางในการออกแบบและวางผังชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

การศึกษาเกี่ยวกับชุมชนในชนบทปัจจุบัน จึงมักเน้นไปที่การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและการอนุรักษ์เป็น เฉพาะตัวอาคาร มากกว่าการศึกษาในภาพรวมของชุมชนนั้นๆ ที่สำคัญคือยังขาดการผสมผสานระหว่าง กิจกรรมการท่องเที่ยวกับการวางผังชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมดังกล่าว อย่างไรก็ตามมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ โครงการวิจัยที่ควรกล่าวถึงในที่นี้ ได้แก่

Schumacher (1973) ได้ศึกษาหลักการของพุทธศาสนา และเรียบเรียงออกมาเป็นหลักทาง เศรษฐศาสตร์ที่เน้นในเรื่องของการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุนการขนส่งและการใช้เทคโนโลยีที่ เหมาะสมในการพัฒนา การตีค่าและความหมายของเศรษฐกิจที่ดีโดยไม่ได้ใช้เงินเป็นตัววัดอย่างเดียว แต่ยังมี มิติของผลกระทบต่อทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาวเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ เศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน

Zhu (2000) กล่าวถึงรูปแบบบ้านในชนบทที่ได้รับความนิยมในช่วงระหว่างปี.ศ. 1980-1995 ของ จีน เนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงข้อพิจารณาในด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับบ้านแต่ละแบบ โดยกล่าวแยกบ้านออก จากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน อย่างไรก็ตามในส่วนท้ายของการศึกษานี้มีการกล่าวถึงการจัดการเรื่องน้ำ ไม่ ว่าจะเป็นน้ำกินน้ำใช้หรือการบำบัดน้ำของแต่ละบ้าน การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในครัวเรือนและการทำกาช ชีวภาพกับการออกแบบบ้านพักอาศัยในชนบท ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับโครงการวิจัยได้

Yuan และ Li (2005) กล่าวถึงการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมและผังชุมชน ในเมืองเก่าใน มณฑลชูโจวของประเทศจีนอย่างยั่งยืน โดยการนำเอาวิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรม รูปแบบสถาปัตยกรรมที่ สืบทอดกันมาแต่โบราณ เป็นหัวใจหลักในการนำเสนอแผนในการปรับปรุง โดยผสมผสานเข้ากับแนวคิดการ วางผัง และการจัดสภาพแวดล้อมสมัยใหม่ที่เหมาะสม

Sanoff (2000) กล่าวถึงการนำเอาคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบ ซึ่งให้เห็น ถึงความสำคัญของกระบวนการนี้ ซึ่งในปัจจุบันไม่ได้รับความสนใจให้ความสำคัญเท่าที่ควรจะเป็น โดยได้นำเอา กรณีศึกษา 15 แห่งที่เกิดขึ้นทั่วโลก มาวิเคราะห์ให้เห็นแนวทางปฏิบัติที่มีประโยชน์ในการจัดทำโครงการ โดยมีคนในชุมชนและวัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

Abel (1997) ซึ่งให้เห็นการสร้างเอกลักษณ์ชุมชนในแต่ละท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็น โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการติดต่อสื่อสารไร้พรมแดน การมีอัตลักษณ์ของตนเองจะทำให้เป็นเกราะคุ้มกันสังคม นั้นๆ ได้ดีที่สุด อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพัฒนาต่อไปข้างหน้าได้อย่างยั่งยืน แต่ขณะเดียวกันก็ ต้องคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนที่เหมาะสมด้วย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยี

Jamieson (2006) ได้พูดถึงปัญหาที่มักพบในการวางผังชุมชนอันเกิดจากนโยบาย เป้าหมายใน การจัดการ และจะอย่างไรให้การวางผังดังกล่าวสามารถเป็นหลักประกันการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนนั้นๆ ในอนาคตได้พร้อมกับกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ความคาดหวังจากธุรกิจและกิจกรรมการ ท่องเที่ยว ซึ่งมีกรณีศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ได้

3. ความสำคัญของการศึกษาการวางผังชุมชนชนบท

เนื้อหาของการวางผังชุมชนชนบทคือ การนำเสนอให้เกิดการพัฒนาชุมชนในด้านการเพิ่มผลผลิต เพื่อให้เหมาะสมกับวิถีทางของการผลิตและวิถีชีวิตในชนบทปัจจุบัน กับสนองตอบการจัดวางพื้นที่เพื่อรองรับ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ชนบทในอนาคต เป้าหมายสุดท้ายคือการพัฒนาชุมชนรูปแบบใหม่ เพื่อให้เป็น อุตสาหกรรมการผลิตด้านเกษตรกรรมที่ได้รับพัฒนา มีเศรษฐกิจมั่นคงแต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับตัวเงินเป็น เป้าหมายสูงสุด มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม คนในชุมชนได้รับการศึกษา มีโอกาส

ทางการศึกษาในระดับสูงเพิ่มขึ้นและมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

แน่นอนว่าจุดเริ่มต้นในการวางผังชุมชนชนบทเพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งก็คือเกษตรกร โดยต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นไปที่แท้จริงในการดำรงชีวิตของพวกเขาในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ในระหว่างกระบวนการการจัดทำผังชุมชนชนบทนั้น ต้องมีการกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่คนในชุมชนให้เกิดความกระตือรือร้น มีจิตสำนึกของการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นหมู่คณะ ความเห็นอกเห็นใจ การรู้สึกเป็นเจ้าของและความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นให้เกิดการค้นหาเพื่อดึงเอาศักยภาพที่มีอยู่ของคนในชุมชนออกมา ซึ่งการสร้างให้มีคุณลักษณะโดยรวมที่สำคัญเหล่านี้ จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชนชนบทอย่างยั่งยืน

พื้นที่ชนบทที่แตกต่างกันของไทย ต่างมีลักษณะเฉพาะของการพัฒนาตนเองและข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นกระบวนการระหว่างการจัดทำผังและสิ่งก่อสร้างในชุมชนนั้นๆ หากต้องการสร้างเอกลักษณ์สร้างความแตกต่าง จะต้องใช้ทรัพยากรมนุษย์ สิ่งของ เงินทอง ที่มีอยู่จำกัด ในการดึงเอาศักยภาพที่มีคุณค่าและประโยชน์มาสร้างสรรค์ให้เป็นชนบทที่มีชื่อเสียงในด้านใดหน้าหนึ่ง ซึ่งสุดท้ายจะขึ้นอยู่กับลักษณะทรัพยากรธรรมชาติในชนบทหรือลักษณะของชนบทนั้นๆเอง จะเป็นตัวกำหนดความเป็นไปได้เหล่านี้ เช่น หมู่บ้านที่มีเอกลักษณ์ด้านภูมิทัศน์ที่สวยงาม หมู่บ้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรม หรือหมู่บ้านศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

ในขณะเดียวกันการวางผังชุมชนชนบทจะช่วยแก้หรือบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้ โดยการดำเนินการวางผังควรมีแนวปฏิบัติที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการผลิตทางการเกษตร การใช้ชีวิตของคนในชุมชนเป็นเกณฑ์สำคัญ เพื่อสร้างเจริญตาเจริญใจแก่ชุมชนชนบท เพิ่มประสิทธิภาพของการเกษตรที่ทันสมัยให้สูงขึ้น เพื่อสร้างวิถีทัศน์แบบชนบทที่เขียวชอุ่ม พัฒนาความสัมพันธ์ของมนุษย์และที่ดินให้เป็นไปอย่างเกื้อหนุนกันและกัน

จะเห็นได้ว่าจากการวิเคราะห์มุมมองด้านต่างๆ ต่อการวางผังชุมชนชนบท ภายใต้การดำเนินการบนพื้นฐานของหลักวิชาการ ไม่เพียงแต่จะสามารถปรับปรุงสภาพแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัยของคนในท้องถิ่น แต่ยังสามารถผสมผสานเข้ากับทรัพยากรด้านนิเวศและวัฒนธรรม เพื่อสร้างเอกลักษณ์ใหม่ให้แก่ชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันจะมีส่วนในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และสร้างความเข้มแข็งอย่างแท้จริงให้กับการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นต่อไป

4. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

หนองคายเป็นเมืองชายขอบหรือเมืองหน้าด่าน ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวนมากใช้หนองคายเป็นสถานที่เข้าออกประเทศไทย ไปยังประเทศอื่นๆ เช่น ลาว กัมพูชา นำมาซึ่งโอกาสทางธุรกิจแก่จังหวัดหนองคายเป็นจำนวนมาก แน่แน่นอนว่าโอกาสของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็ย่อมสูงขึ้นตามไปด้วย เมื่อเวลานักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวบริเวณรอบๆ แม่น้ำโขงหรือรอบๆ ตัวเมือง ได้ส่งผลทำให้หมู่บ้านในท้องถิ่น โบราณสถาน วัดวาอาราม รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางประเพณีวัฒนธรรมรอบๆ หนองคาย กลายเป็นเป้าหมายหนึ่งของนักท่องเที่ยวตามไปด้วย อย่างไรก็ตามแม้ว่าหนองคายจะมีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์กายภาพ ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ที่ตั้งที่ดีเยี่ยม แต่พื้นที่ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทโดยรอบที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าด้านวิถีทัศน์ที่สวยงามและคุณค่าการท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่

นักท่องเที่ยวจำนวนมากใช้หนองคายเป็นพื้นที่ไปมาระหว่างประเทศไทยและลาวอย่างรีบเร่ง โดย

ไม่ได้ใช้เวลาอยู่ที่หนองคายเพื่อท่องเที่ยว ในความเป็นจริงภายใต้ผลกระทบของเศรษฐกิจที่เติบโตจากการท่องเที่ยว หากต้องผสมผสานการวางผังชุมชนและวัฒนธรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเข้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มคุณค่าทางด้านการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่ที่มีศักยภาพ หมู่บ้านรอบๆ พื้นที่จังหวัดหนองคายควรแสวงหาโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างไร ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีที่มาและรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงอะไร อย่างไรบ้าง

ประเด็นปัญหาในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ จำเป็นต้องได้รับการวิเคราะห์พิจารณาในรายละเอียด ดังนั้นโครงการวิจัยนี้ ได้มุ่งไปที่การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย รวมถึงความเป็นไปของจังหวัดหนองคาย ที่จะมีส่วนต่อการพัฒนาการก่อสร้างและการวางผังชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่นี้ อันรวมถึงศักยภาพทางการท่องเที่ยว โดยนำเสนอรูปแบบที่สามารถเป็นต้นแบบเพื่อการบุกเบิกพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสม ซึ่งเป็นรูปแบบที่ยังอาจจะเหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านอื่นๆ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป

จากที่กล่าวมา พอจะสรุปได้ถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังกล่าวดังนี้

1) นำเสนอรูปแบบจำลองสำหรับการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว

ในกระบวนการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวแรกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ มักเป็นสิ่งที่เป็รูปรธรรมหรือองค์ประกอบทางกายภาพของหมู่บ้าน เช่น การจัดวางผังหมู่บ้านในภาพรวม พื้นที่ตลาดการค้า สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ รูปแบบของที่อยู่อาศัย จากนั้นค่อยเป็นสิ่งที่เป็เอกลักษณ์ทางนามธรรมของหมู่บ้าน ซึ่งก็คือ ประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตต่างๆ กิจกรรมในเทศกาลสำคัญๆ ที่เกิดขึ้น ประวัติศาสตร์หรือตำนานที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ปัจจัยต่อมาคือ ทิวทัศน์ตามธรรมชาติของหมู่บ้าน ดังนั้นทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้ เมื่อผ่านการผสมผสานปรับแต่ง ให้เหมาะสมกับความเป็นไปที่เกิดขึ้นของสภาพแวดล้อมการอยู่อาศัย และการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ก็จะมีส่วนสนับสนุนซึ่งกันและกัน อันจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่ซึ่งจะได้ประโยชน์ทั้งฝ่ายของนักท่องเที่ยวและคนที่อยู่ในชุมชนนั้นๆ

2) เป็นแนวทางที่มีประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรของชุมชน

ในชนบทมีทรัพยากรทั้งนามธรรมและรูปธรรม เช่น วัฒนธรรมท้องถิ่น สิ่งก่อสร้าง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งต่างสามารถสร้างประโยชน์และมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นๆ แต่จะทำอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ เหมาะสมและตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลถูกต้องตามหลักวิชาการ เกิดการปรับใช้อย่างเหมาะสมและได้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด อันจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชนบท ซึ่งหากว่ามีการดำเนินการที่เกินขอบเขตหรือพัฒนาอย่างไม่สมเหตุผล ก็จะทำให้ปัญหาใหม่ไว้ให้คนในชุมชนและสภาพแวดล้อมของชุมชนมากกว่าจะทำให้เกิดการพัฒนา

ตัวอย่างเช่น คนในชุมชนส่วนหนึ่ง มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะและรูปลักษณ์ภายนอกอาคารที่เดิมเป็นที่อยู่อาศัย เพื่อให้เป็นโรงแรม ร้านค้าเพื่อเพิ่มรายได้ของการท่องเที่ยว โดยที่หากคนเหล่านั้นมีเงินทุนที่เพียงพอ การก่อสร้างที่พักหรือเกสต์เฮาส์ (Guest House) ใหม่ จึงมักจะเอาความต้องการของตัวเองเป็นที่ตั้งอาคารที่ก่อสร้างขึ้นจึงมักจะขาดลักษณะเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีการละเลยความสำคัญของสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นในภาพรวม ที่ในหลักการควรต้องมีการสร้างความกลมกลืนเข้าหากัน โดยใช้วัสดุในท้องถิ่นและคำนึงถึงลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมในท้องถิ่นเป็นอันดับแรก

ซึ่งหากไม่มีมาตรการหรือแนวทางเพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมา สุดท้ายแล้วสิ่งก่อสร้างที่

สร้างขึ้นใหม่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ก็จะมีผลกระทบต่อลักษณะโดยรวมของหมู่บ้าน สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของเกษตรกร รวมถึงลดคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นๆ ลง

ดังนั้นวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งของการศึกษาวิจัยนี้ คือการศึกษาการวางผังชุมชนชนบทและการก่อสร้างเพื่อเป้าหมายในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ให้เกิดความสอดคล้องกันกับทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้หรือก่อให้เกิดการปรับปรุงได้ในพื้นที่ชนบทหนองคาย การก่อสร้างชุมชนชนบทใหม่จึงเป็นไปเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นให้สูงขึ้นเป็นหลัก นอกจากนี้ยังสามารถใช้สำหรับเป็นชุมชนต้นแบบสำหรับการพัฒนาชุมชนพื้นที่อื่นๆ ได้

3) นำเสนอนโยบายที่เหมาะสมต่อการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชนในชนบท

การพัฒนาชุมชนในชนบทด้านกายภาพเป็นปัญหาที่ถูกละเลยไม่ให้ความสนใจเสมอมา เพราะนโยบายของรัฐบาลในประเทศกำลังพัฒนาส่วนมาก มักให้ความสำคัญกับการเอาความเจริญต่างๆ ไปไว้เฉพาะในเมือง ต่างเห็นว่าเมืองเป็นตัวแทนที่สำคัญที่สุดของประเทศและเป็นแหล่งสร้างรายได้อันเป็นที่มาของภาษีในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นเงินทุนสนับสนุนในการวิจัย โครงการวิจัยการวางผังและก่อสร้างต่างๆ จึงเน้นในการให้ความสำคัญกับเมือง ขณะที่ชนบทกลายเป็นมุมอับที่ถูกคนละเลยไม่ให้ความสนใจ

การพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน แท้จริงแล้วเป็นส่วนของการพัฒนาประเทศที่สำคัญ ในประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างเช่นประเทศไทย การแก้ปัญหาที่มีอยู่รอบด้านของเกษตรกรเป็นงานที่สำคัญยิ่งของรัฐบาล ภาคอีสานถูกสังคมมองว่าเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวน้อย และไม่เพียงพอที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ แนวคิดเช่นนี้ได้มีอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบันนี้ คนในภาคอีสานจึงถือเอาการเกษตรเป็นแหล่งรายได้หลักในการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวตลอดมา และละเลยไม่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่รอบๆ ตัว

จากที่มาของปัญหาดังกล่าวทำให้การศึกษานี้ ได้เลือกชุมชนในชนบทของหนองคายเพื่อศึกษาการออกแบบด้านกายภาพของชุมชนและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างชุมชนเกษตรกรรมเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมของการอยู่อาศัยในวิถีสังคมเกษตรกรรมที่ดี และมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว อันจะช่วยปรับปรุงปัญหาของสภาพแวดล้อมที่มีอยู่เดิม สร้างแรงดึงดูดในการไปเยือนพื้นที่ดังกล่าวให้กับคนทั่วไป อันจะช่วยให้พื้นที่ชนบทอื่นๆ สามารถประยุกต์เอาประสบการณ์จากพื้นที่แห่งนี้ เพื่อการพัฒนาชุมชนด้านกายภาพในท้องถิ่นอื่นๆ ของประเทศไทยได้อีกทางหนึ่ง

5.คุณค่าของงานวิจัย

1) เสนอแนวคิดใหม่ในการวางผังชุมชนและการกำหนดลักษณะทางกายภาพของชนบท

ในกระบวนการวางผังชุมชนชนบททั่วไป การดำเนินการการวางผังให้ความสำคัญเริ่มแรกในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน การจัดวางพื้นที่ใช้งาน โครงข่ายถนน การจัดที่อยู่อาศัย สิ่งอำนวยความสะดวก อันได้แก่น้ำ ไฟฟ้า ถนนในหมู่บ้าน เป็นต้น อันเป็นส่วนสำคัญในการดำรงชีวิต และเพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นเป็นหลัก อย่างไรก็ตามในตลอดกระบวนการวางผังนั้น มักขาดวิสัยทัศน์ของการสำรวจศักยภาพทรัพยากรด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน จึงมักเป็นไปเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมในการดำเนินชีวิตประจำวันเท่านั้นและละเลยการให้ความสำคัญกับการนำเอาทรัพยากรด้านวัฒนธรรม เช่น ศิลปะพื้นบ้าน

และวัฒนธรรมในรูปแบบอื่นๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์และปรับเปลี่ยนและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง

ทรัพยากรเหล่านี้ที่ถูกมองข้ามไป (ซึ่งส่งผลต่อการคงอยู่ในระยะยาวของวัฒนธรรม ประเพณีและทรัพยากรทางวัฒนธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง) หากสามารถนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกวิธี จะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชน เพราะจะก่อให้เกิดเพิ่มขึ้นของศักยภาพในการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวของชุมชนและท้องถิ่นนั้นๆ

ในการศึกษาวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะเอาการวางผังชุมชนท้องถิ่นชนบทและศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวมาบูรณาการเข้าด้วยกัน ให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวและการวางผังของชุมชนในชนบทเป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมรูปแบบการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ขอบเขตที่กล่าวมานี้มีความแตกต่างออกไปจากแนวคิดในอดีตของการวางผังและการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชนชนบทที่ผ่านมา ที่จะมองทั้งสองส่วนแยกออกจากกัน หรือมุ่งเน้นการพัฒนาไปเฉพาะในด้านใดส่วนหนึ่ง

2) นำเสนอแนวคิดการวางผังชุมชนชนบท กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ในวงการวิชาการ คำว่าระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม⁶ เป็นคำที่หยิบยกขึ้นมากล่าวถึงมากที่สุดคำหนึ่งตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 แต่ในกระบวนการศึกษาและวางผังชุมชนชนบท มีน้อยมากที่จะนำเอาาระบบนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการวางผัง เนื่องจากในสังคมสมัยใหม่แม้ว่าจะมีการพยายามผลักดันการใช้ชีวิตภายใต้แนวคิดนี้ แต่ในทางปฏิบัติพบที่มีความยากและความซับซ้อนของปัญหาในระดับหนึ่ง นอกจากนี้มุมมองที่มีต่อระบบนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพบว่า คนจำนวนไม่น้อยคิดว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นอุปสรรคในการพัฒนาความเจริญทางเศรษฐกิจ หรืออาจต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมากในการรักษาสิ่งแวดล้อม การใช้พลังงานในอาคาร เป็นต้น อันจะไม่ส่งผลดีต่อการกระจายแนวคิดการรักษาสิ่งแวดล้อมออกไปสู่สาธารณชนให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในวงกว้าง ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นแนวคิดที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการวางผังชุมชนหรือว่าการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวก็ตาม

งานวิจัยภายใต้พื้นฐานของแนวคิดนี้ จึงทำการศึกษาการออกแบบวางผังชุมชนชนบทและโครงการการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดรูปแบบนโยบายและการปฏิบัติที่คำนึงถึงการประหยัดพลังงาน ป้องกันรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ให้เกิดการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เพื่อสะท้อนให้เห็นแนวคิดการก่อสร้างและพัฒนาในเขตและสิ่งแวดล้อมในชนบทเกิดขึ้นได้จริง

3) แสวงหาแนวทางในการวางผังชุมชนและการก่อสร้างโดยใช้เงินลงทุนต่ำ ได้ประสิทธิภาพ

การวางผังและการสร้างชุมชนชนบทต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในชนบท การใช้วัฒนธรรมและ

⁶ ระบบนิเวศ หมายถึง หน่วยของความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในแหล่งที่อยู่แหล่งใดแห่งหนึ่ง ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งสิ่งมีชีวิตในที่นี้หมายถึงมนุษย์ สัตว์และพืชเป็นหลัก เมื่อมนุษย์มาอาศัยอยู่ร่วมกันจะเกิดเป็นชุมชน (Community) ส่วนสิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึง สิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวของสิ่งมีชีวิต ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต โดยสิ่งแวดล้อมจะมีผลต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต ทำให้สิ่งมีชีวิตเจริญเติบโตหรือ ดำรงชีวิตได้ดีหรือไม่ ทั้งระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ทั้งสองคำนี้มักใช้ร่วมกันเนื่องจากมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

กิจกรรมมนุษย์เป็นศูนย์กลางหลักในการกำหนดลักษณะสิ่งแวดล้อม เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชาวท้องถิ่น เป็นวัตถุประสงค์หลัก การวางแผนชุมชนชนบทจะต้องคำนึงความเป็นไปจริง ๆ ของท้องถิ่น ให้ความเคารพต่อความต้องการของคนในชุมชนและความต้องการทางวัฒนธรรม ที่ผ่านมการวางแผนในชุมชนชนบทในบางประเทศหรือภูมิภาคไม่ได้ให้ความสำคัญกับความเป็นไปที่แท้จริงของท้องถิ่น นักวางแผนจึงมักจะทำการวางแผนตามความเข้าใจหรือตามแนวคิดของตนเอง โดยมองข้ามไปว่าการวางแผนของชุมชนมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อบริการประชาชนในท้องถิ่น ไม่ใช่การวางแผนที่มีผู้อื่นที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือใช้ประโยชน์เป็นผู้ชี้แนะ อันจะทำให้รูปแบบที่ได้จากการวางแผนและการออกแบบหนีห่างออกจากความเป็นจริงและวิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้นๆ อาจเห็นรูปลักษณะภายนอกที่ดูเหมือนจะสวยงาม แต่มีความยากในทางปฏิบัติและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับที่อื่นๆ ได้ หนึ่งในเหตุผลที่สำคัญที่สุดคือ การวางแผนโดยกำหนดให้มีการก่อสร้างสิ่งต่างๆ มากมายจนเกินความพอดีและไม่ได้ใช้ประโยชน์เต็มที่ การวางแผนเช่นนี้ ไม่ว่าจะถูกนำไปใช้โดยรัฐบาลหรือเกษตรกรในท้องถิ่น ก็ไม่ต้องสงสัยว่าเลยจะเป็นแนวทางที่นำมาซึ่งภาระด้านการเงินเพื่อการลงทุนก่อสร้างที่หนักอึ้ง

การวางแผนที่งานวิจัยนี้ได้ทำ คือการผสมผสานการวางแผนกับสภาพความเป็นไปที่แท้จริงของท้องถิ่น ผู้ที่นำไปปฏิบัติและใช้งานเป็นหลักคือเกษตรกรที่เป็นประชากรในท้องถิ่น ขณะที่หน่วยงานในท้องถิ่นหรือฝ่ายรัฐทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการเท่านั้น การวางแผนชุมชนชนบทภายใต้เงื่อนไขของการให้ความเคารพต่อความสมัครใจของคนในท้องถิ่น เพื่อให้เขาเหล่านั้นดำเนินโครงการไปอย่างมีจิตสำนึกในการร่วมมือกันทำให้เกิดเป็นรูปธรรม และเพื่อให้แน่ใจว่ากิจกรรมการฟื้นฟูและการก่อสร้างจะไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างที่ได้อธิบายมาแล้ว ในเวลาเดียวกันเมื่อผสมผสานกับการวางแผนทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้หลังจากที่มีการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีแล้ว ยังสามารถทำให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มากขึ้นจากการท่องเที่ยว การวางแผนและการก่อสร้างของสังคมประเภทนี้ เป็นวิธีการที่ใช้ปัจจัยการผลิตต่ำ แต่ได้ผลผลิตสูงหรือใช้เงินลงทุนไม่มากแต่ได้ผลตอบแทนสูง อันเป็นแนวคิดใหม่ในการปรับปรุงก่อสร้างชุมชนชนบทในประเทศไทย

4) ริเริ่มแนวคิดการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์สำหรับคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

โดยทั่วไปการให้บริการการท่องเที่ยวในชนบทแก่กลุ่มนักท่องเที่ยว ทำให้การกำหนดรูปแบบและการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวถือเอาถือเอาความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ การที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่หนึ่งๆ หากพื้นที่นั้นไม่ใช่ศูนย์กลางของกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็จะมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่นไม่มาก กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นไปเพียงเพื่อสนองตอบกับความต้องการความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อท้องถิ่นนั้นๆ เท่านั้น การท่องเที่ยวเช่นนี้จึงมีเป้าหมายหลักของการประกอบธุรกิจ ที่ทำให้คนในท้องถิ่นที่เข้าร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเหล่านี้ ดำเนินชีวิตประจำวันไปพร้อมกับเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรการท่องเที่ยวไปในตัว

การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชนบท เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีลักษณะผสมผสานของการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ เพราะชนบทโดยทั่วไปไม่ได้มีความโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะหรือในอีกแง่หนึ่งคือสามารถจะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนได้หลายรูปแบบในคราวเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) สำหรับพื้นที่ที่มีทัศนียภาพและทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agritourism) สำหรับพื้นที่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural tourism) หรือแม้แต่การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Culinary tourism)

เป้าหมายของงานวิจัยนี้จึงเป็นการวางแผนชุมชนและการผสมผสานการท่องเที่ยวในลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นเข้าไว้ด้วยกัน โดยทั้งสองส่วนนี้ต่างมีความสัมพันธ์ที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน การพัฒนาวางแผนชุมชน

จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีต่อการท่องเที่ยว การบุกเบิกการท่องเที่ยวยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการสร้างพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้น

นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมเริ่มที่เดียวมาจากชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่นผนวกกับวิถีชีวิตตามจารีตประเพณี การท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แต่ยังเป็นการรองรับการใช้ชีวิตประจำวันที่เป็นอยู่ปกติ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า วิถีของคนในท้องถิ่นโดยเนื้อแท้ก็เป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมทางนิเวศ วัฒนธรรมประเพณี อันเนื่องมาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของพวกเขา ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นจากแรงขับทางการค้าหรือที่สร้างจำลองขึ้นมา เช่น ประเพณีบั้งไฟ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมเช่นนี้แน่นอนว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว คนในท้องถิ่นทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการท่องเที่ยว แนวทางเช่นนี้จึงจะสามารถกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นมีแรงขับในการพัฒนาวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองมากขึ้นหลากหลายขึ้น และเป็นแนวทางหนึ่งในการนำเสนอวัฒนธรรมซึ่งเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของท้องถิ่นต่อคนภายนอกชุมชน ซึ่งจะเพิ่มความภาคภูมิใจต่อเอกลักษณ์ของตนเองมากขึ้น อันเป็นผลดีต่อการคงอยู่และสืบทอดพัฒนาวัฒนธรรมนั้นๆ ต่อไปในอนาคต

6. ระเบียบวิธีวิจัย

6.1 แนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเริ่มจากการศึกษาความเป็นไปในปัจจุบันของชุมชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จากนั้นวิเคราะห์ปัญหาที่มีอยู่เดิมในทุกๆ ด้านของชุมชนชนบทแห่งนี้ จากนั้นนำเสนอแนวคิดในการพัฒนาการวางผังของพื้นที่ชนบท โดยมีจุดประสงค์เพื่อผสมผสานความเป็นไปที่แท้จริงของท้องถิ่น โดยเริ่มจากมุมมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นำเอาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการวางผังชุมชนชนบทในท้องถิ่นผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีการค้นหาแนวทางในการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมกับการวางผังชุมชนชนบทที่สามารถเป็นไปได้ ส่วนสำคัญคือ เลือกใช้การออกแบบกรณีศึกษา การสัมภาษณ์ เป็นต้น ในการดำเนินการวิจัย การสำรวจภาคสนาม โดยเน้นในพื้นที่หนองคาย เนื่องจากหนองคายมีสภาพภูมิศาสตร์ธรรมชาติและนิเวศวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ มีเงื่อนไขที่จำเป็นในการนำเอาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมเข้าสู่การวางผังชุมชนชนบท ดังนั้นการนำพื้นที่กรณีศึกษาในหนองคายมาทำการศึกษา เพื่อหาความเหมาะสมของการวางผังและความเป็นไปได้ในการดำเนินการ

ในที่นี้ได้เลือกพื้นที่ตำบลเวียงคุกของจังหวัดหนองคาย เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับทำการศึกษาการออกแบบวางผังชุมชน การนำเสนอรูปแบบตัวอย่างการวางผังของชุมชนในเวียงคุก เพื่อเป็นกรณีศึกษาแก่การดำเนินงานของโครงการอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

6.2 วิธีวิจัย

(1) การสำรวจภาคสนาม

ในทฤษฎีการวิจัย วิธีการสำรวจภาคสนามเป็นการศึกษาการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการวิจัยที่ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำเสนอหลักการที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยที่มีประโยชน์ได้ โดยการเจาะลึกข้อมูลพื้นฐานวิถีชีวิตของหัวข้อที่ทำการวิจัย ร่วมกับการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูล เป็นวิธีการวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์คุณภาพของข้อมูลเหล่านี้ เพื่อให้เข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ทำการวิจัย การสำรวจภาคสนามของงานวิจัยนี้ได้กระทำในตำบลเวียงคุก จังหวัดหนองคายในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพื่อให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลโดยตรงและเข้าใจความเป็นไปในปัจจุบันของพื้นที่ได้ดีขึ้น อันจะเป็นพื้นฐานในการวางแผนพื้นที่ชนบทและกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อไป

(2) การสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เป็นส่วนหนึ่งของการสำรวจภาคสนามที่จะช่วยให้เข้าถึงผู้ถูกสัมภาษณ์ได้โดยตรง และทำการบันทึกข้อมูลต่อนั้นเลย ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจความเป็นไปที่แท้จริงของสังคมในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์ในเชิงลึกมักจะสามารรถได้รับข้อมูลจากผู้ถูกสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลที่อาจไม่มีผู้ทราบและเผยแพร่มาก่อน งานวิจัยนี้ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้คนในชุมชนทั้งที่เป็นเกษตรกร เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลที่มีขอบเขตที่กว้างขวางและเป็นไปในเชิงลึก ได้ข้อมูลที่มีคุณค่าต่อการศึกษาวิจัยมากขึ้น

(3) การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม

การสำรวจด้วยวิธีการใช้แบบสอบถาม จะใช้บุคคลในกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้กรอกคำตอบด้วยตัวเอง โดยแบบสอบถามถูกออกแบบอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ถามตัวอย่างของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลในสังคมที่เป็นกรณีศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลทางสถิติ ทำการวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นๆ และแนวคิดธรรมเนียมปฏิบัติของสังคม งานวิจัยนี้เลือกคนท้องถิ่นในตำบลเวียงคุก อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นผู้กรอกแบบสอบถามที่มีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวข้องกับคนในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและปัญหาที่สำคัญและ ประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจากมุมมองของคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่มีต่อการวางแผนและการก่อสร้างของท้องถิ่นและการบุกเบิกทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

(4) การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์

พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านไช้ระยะที่ยาวนานแตกต่างกันไป ตามความเป็นมาที่ต่างกัน การวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของปัญหาและลักษณะเฉพาะของการการเปลี่ยนแปลงของสังคมชุมชนนั้นๆ ในแต่ละยุคสมัย จะต้องศึกษาความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่อดีตเมื่อเริ่มตั้งชุมชนจนถึงปัจจุบัน การใช้การวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ จะช่วยให้การพัฒนาพื้นที่เวียงคุกของหนองคาย เป็นไปโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในปัญหาและความเป็นไปที่เกิดขึ้นจริงๆ

(5) การวิเคราะห์เปรียบเทียบ

การศึกษาโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบ จะช่วยให้สามารถผสมผสานการวางแผนชุมชนและทรัพยากรการท่องเที่ยวให้พัฒนาไปพร้อมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์การวางแผนการท่องเที่ยวของหมู่บ้านในพื้นที่ต่างๆ ที่มีความแตกต่างหรือเหมือนกันกับเวียงคุก เพื่อเป็นหลักประกันอย่างหนึ่งให้งานวิจัยนี้สามารถนำเสนอศักยภาพในการพัฒนาและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมถึงมีการกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการวางแผนได้

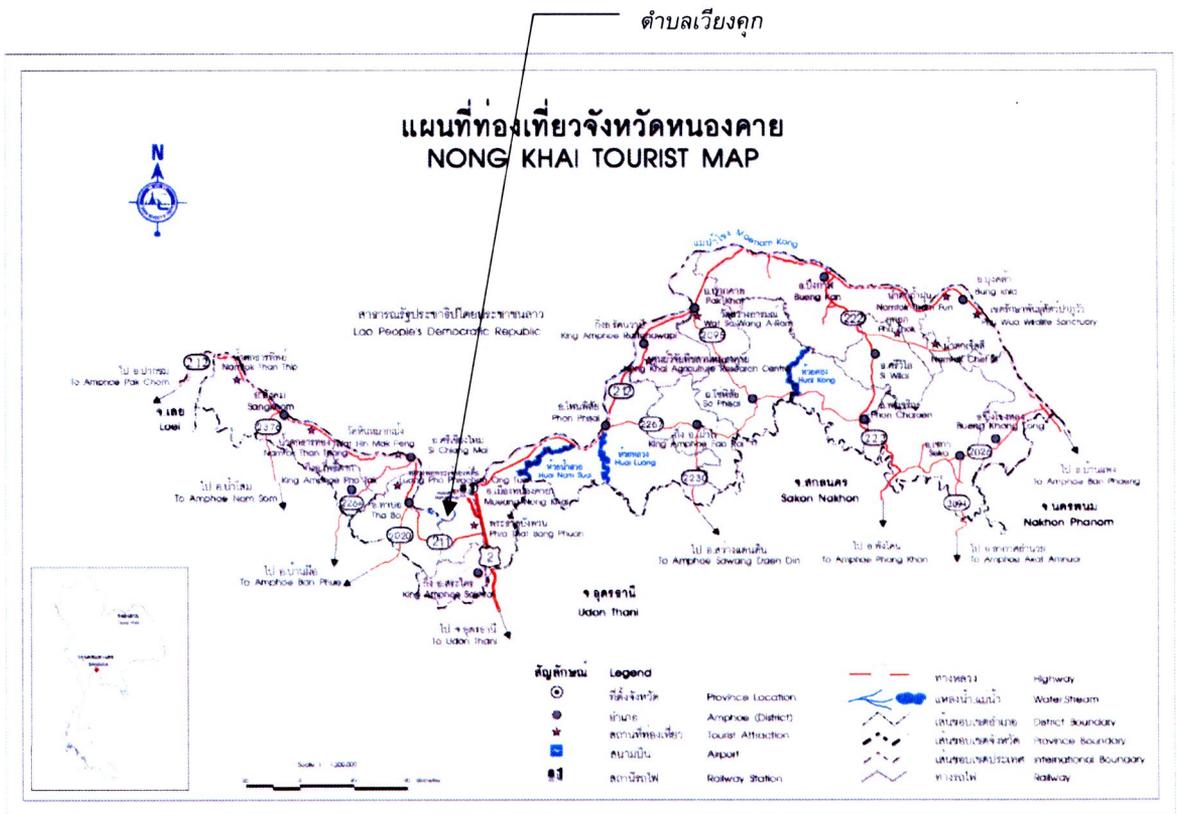
6.3 การเลือกกรณีศึกษา – ได้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

- พื้นที่กรณีศึกษาต้องเป็นชุมชนเกษตรที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รูปแบบการอยู่อาศัยของเกษตรกรและวิถีชีวิตเป็นรูปแบบที่พบเห็นได้ทั่วไป
- พื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษามีจุดเด่นในด้านใดด้านหนึ่งที่เป็นที่รู้จักทั่วไป
- กรณีศึกษามีศักยภาพของทรัพยากรด้านนิเวศหรือวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้
- สามารถเข้าถึงข้อมูลพื้นที่กรณีศึกษาได้โดยง่าย

งานวิจัยนี้ได้เลือกพื้นที่ ตำบลเวียงคุกเป็นกรณีศึกษาในการวางแผนชุมชนและการก่อสร้างเพื่อรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม เนื่องจากจุดเด่นของพื้นที่ที่เหมาะสมกับการวิจัย ได้แก่ มีศักยภาพในการวางแผนและการจัดการ สามารถทำให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ ทำให้แนวคิดของการวิจัยและวิธีการสามารถขยายไปสู่ที่อื่นๆ ได้ โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติมดังนี้

ตำบลเวียงคุก (ภาพที่ 1) ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายเป็นที่ราบลุ่มและที่ดอนยาวไปตามลำน้ำโขง อาชีพของชาวเวียงคุกส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ เช่นทำนา ยาสูบ ข้าวโพด มะเขือเทศ แตงกวา และพืชผักต่างๆ ในปี พ.ศ. 2552 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 7,090 คน เป็นชาย 3,525 คน เป็นหญิง 3,565 คน (เทศบาลตำบลเวียงคุก, 2553) มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดหนองคาย เนื่องจากที่ตั้งของตำบลเวียงคุกในปัจจุบัน เคยเป็นเมืองเวียงคุกซึ่งเป็นหนึ่งในสี่เมืองลูกหลวงของอาณาจักรล้านช้าง (ประมาณพ.ศ. 1896-2321) ของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. 2091- 2114) จึงทำให้มีโบราณสถานมากกว่า 100 แห่ง ที่สำคัญได้แก่ วัดยอดแก้วและวัดเทพพระพลประดิษฐานราม ซึ่งมีพระธาตุ 2 องค์ ฐานกว้าง 9 เมตร ลักษณะสถาปัตยกรรมผสมผสานกันระหว่างล้านช้างและอยุธยา อีกทั้งมีประติมากรรมสมัยลพบุรี บริเวณวัดมีบ่อน้ำโบราณ และขุดพบภาชนะเครื่องปั้นดินเผาต่างๆ มากมาย ทั้งดินเผาและที่เป็นโลหะ

การเดินทางไปยังตำบลเวียงคุกจากกรุงเทพมหานครมีความสะดวก สามารถเดินทางเข้าสู่ตำบล

ภาพที่ 1 แสดงที่ตั้งของตำบลเวียงคุกในแผนที่จังหวัดหนองคาย , ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

เวียงคุกได้สองทาง คือ ตามเส้นทางหนองคาย-ท่าบ่อ ระยะทาง 15 กิโลเมตร และเส้นทางจากตำบลพระธาตุบังพวน-เวียงคุก ระยะทาง 8 กิโลเมตร

แม้ว่าเวียงคุกจะมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีโบราณสถานที่สำคัญอยู่ในพื้นที่ตำบลเวียงคุก อยู่มา แต่ปัจจุบันจะเห็นว่า สภาพแวดล้อมทั่วไปในปัจจุบันของตำบลเวียงคุก ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มี มาตรฐานและมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างที่เราควรจะเป็น การวางผังและกำหนดพื้นที่ให้ สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ยังไม่เป็นเอกภาพและเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ทำให้เวียงคุกไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว และส่วนราชการในการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด หนองคายมากเท่าที่ควร

จากปัญหาและศักยภาพของตำบลเวียงคุกดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สมควรมีการวางแผนพัฒนาชุมชน ให้มีระบบการวางผังที่ได้มาตรฐานและส่งเสริมการอยู่อาศัยในชุมชน เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการ จัดการและการวางแผนการใช้พื้นที่ การจัดผังชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าว โดยผสมผสาน เข้ากับแนวคิดการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้เกิดขึ้นพร้อมกับ การอนุรักษ์และสืบทอดวิถีชีวิตของชุมชน อันจะเป็นการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการของทุกส่วน และสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนาไปโดย อาศัยการสร้างมูลค่าให้แก่มรดกทางศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะโบราณสถานที่มีอยู่ในท้องถิ่น อันจะเป็นส่วน หนึ่งในการช่วยให้ทุกส่วนสามารถพัฒนาไปร่วมกันได้โดยส่งเสริมความเจริญของกันและกัน

ดังนั้นเมื่อคำนึงถึงศักยภาพในหลายๆ ด้านแล้ว ตำบลเวียงคุกจึงสมควรเป็นกรณีศึกษาที่ดี เพื่อ นำเสนอแนวทางการปรับปรุงผังชุมชนให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ดี และการสร้างอัต ลักษณ์ให้กับชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ อันจะเป็นการส่งเสริมการ พัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้คนในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ซึ่งจะยังผลให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของการ อยู่อาศัยในท้องถิ่น และร่วมมือกันในการรักษาและพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มากขึ้น

7. กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

หนองคายเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญและพิเศษ เนื่องจากลักษณะที่ตั้งซึ่งเชื่อมต่อกับประเทศลาว อีกทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติอยู่มากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้มีศักยภาพที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เป็น จำนวนมากในแต่ละปี ผ่านการปรับปรุงทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้เหมาะสมกับรูปแบบการ ท่องเที่ยวในปัจจุบัน

หมู่บ้านในตำบลเวียงคุก ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีศักยภาพในการพัฒนาให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดหนองคายได้ เนื่องจากมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แต่ขาด การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ แก่ นักท่องเที่ยว หากได้รับการพัฒนาและวางแผนการใช้พื้นที่ อย่างเป็นระบบ จัดทำผังชุมชนที่ดี ดึงเอาศักยภาพและทรัพยากรด้านต่างๆ ออกมานำเสนอหรือปรับปรุง สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีแก่การท่องเที่ยวและการอยู่อาศัย เหล่านี้เมื่อผสมผสานและสนับสนุนซึ่งกันและกัน คณะผู้วิจัยเชื่อว่า จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น นำมาซึ่งรายได้ทางเศรษฐกิจและปรับปรุงคุณภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น ผลประโยชน์จากการพัฒนาดังกล่าวจะอำนวยประโยชน์ ให้แก่พื้นที่ตำบลอื่นๆ ที่อยู่โดยรอบด้วย และทำให้หนองคายและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแหล่งท่องเที่ยวที่มี คุณภาพเพิ่มขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่..... 29 มี.ค. 2555

เลขทะเบียน.....
เลขเรียกหนังสือ.....

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย:

- นพพันธุ์ ทองเกลี้ยง. (2545). กระบวนการออกแบบที่อยู่อาศัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนไบเลย์-หลัง
จวนฯ จังหวัดนครราชสีมา (Participatory housing design process for urban squatters along
railway tracks: a case study of Biley-Langjuan, Nakhon Ratchasima province). กรุงเทพฯ
ปรีดี บุรณศิริ. (2546). เมืองน่าอยู่ในสถาปัตยกรรมชุมชนท้องถิ่น. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ส่วนเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและน่าอยู่. (2547) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ. สานใจ สานพลัง ทำเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินติ้ง.
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. (2547). การวางผังเมืองรวมจังหวัดขอนแก่นให้เป็นเมืองน่าอยู่
โดยชาวขอนแก่น (ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.

หนังสือภาษาอังกฤษ:

- Abel, Chris. (1997) Architecture and Identity: Towards a Global Eco-culture, Architectural Press.
Hackel, Marcu. (2005) Architectural Students Build Sustainable Prototypes in the P.R. of China:
Chinese – German Cooperative Research Project for Affordable and Sustainable Low Cost
– Low Scale Rural Housing, Research paper, Technical University Berlin.
Jamieson, Walter. (2006) Community Destination Management in Developing Economics,
Haworth Press.
Keyes, Charles F. (1987) Thailand: Buddhist Kingdom as a Modern Nation-State. Boulder,
Colorado: Westview Press.
Norberg-Hodge, Helena. (1991) Ancient Future: Lesson from Ladakh and new Alternative around the
World, Sierra Club Books.
Sanoff, Henry. (2000). Community Participation methods in Design and Planning. New York:
John Wiley & Sons.
Sale, Kirkpatrick and Foner, Eric. (1993) The green revolution: the American environmental movement,
1962-1992, Hill and Wang.

หนังสือภาษาจีน:

- Fang Xiangxin (1998) Chinese Modern Villages Revolution and Development. Changsha: Hunan
Renmin Publisher
Li Li. (2006). Countryside: Form, Type and Revolution- Case Study: Jiangnan Area. Nanjing:
Southeast University
Li Xiaofeng. (1999) Ecological development : The Future of the Traditional Chinese Settlement.

X X UIA Congress. Beijing: Chinese Architecture and industrial publisher

Lu Xueyi. (2001) Investigation of one hundred Chinese Villages, Beijing: Social and Science Document Publisher

Qiao Zhiqiang. (1998) Revolution of Society in Modern Huabei Villages. Beijing: Remin Press

Wang Shouzhi. (2001) Modern Community Planning & Design. Beijing: Chinese Architecture and Industrial publisher

Yuan Yisan and Wi Zhao (2005) The preservation and renovation of Suzhou Ancient city. Beijing: Chinese architecture and industry Press

Zhu Dailiang. (2000). New Rural Design and Construction. Shanghai: Tongji University Pubisher.

Zhu Xiaoming. (2002) History, Environment, Vitality- the World of Ancient Village. Beijing: Chinese Architectural Material and Industrial Publisher

บทความจากสิ่งพิมพ์

“มีเกษตรกรเกือบ 6 ล้าน” เดลินิวส์ 14 พฤศจิกายน 2536.

บทความจากเว็บไซต์

Theme: Poverty by The United Nations Environment Programme (UNEP)

<http://maps.grida.no/theme/poverty> สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2553

Church, Norman, “Why our food is so dependent on oil”, Energy Bulletin, April 2005, <http://www.energybulletin.net/node/5045>, สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2553

บรรณานุกรมภาพ

ภาพที่ 1 - แผนที่จังหวัดหนองคาย โดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, <http://www.folktravel.com/archive/nongkhai.html>, สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2553